

## Iz šole za šolo.

(D a l j e.)

### Cešnja in jablana.

*Načrt.*

Kaj sti češnja in jablana? Kje se nahajate? Primerjava rasti, podobe, luba in vrha. Kdaj katera cvetè in kakšno je cvetje. Kakšen je sad. Kaj koristi sad in les.

*Sestava.*

Cešnja in jablana sti sadni drevesi. Obedve rastete divje v hosti, ki pa cepljeni in v vrt presajeni rodite okusen sad. Češnjevo drevo je lepše in višje od jablanovega. Njegovo deblo je ravno in ima gladek lubad; tudi vrh in veje mu rastejo navpik. Tudi jablana raste mlada lepo vkvišku, a pozneje se ji vrh in veje od teže sadja bolj razkredijo; lubad pa ima že od mladega bolj oster. Češnja cvetè kmalu potem, ko vzpomladi sneg odleze, in nas razveseljuje z obilnim snežnobelim cvetjem. A jablanovo, pozneje cveteče, belorudeče cvetje, nas razveseljuje s prijetno vonjavo. Zrele češnje so nam prvi vzpomladni sad, katerega vsak rad uživa. Posušene češnje so kuhano hladilno zdravilo. A jabolka so lepši in debelejši sad, in je zaradi tega koristnejši; uživa se tudi surov in kuhan. Češnja in jablana nam dajeta les za razno hišno orodje; a češnjev les je lepši in trdnejši od jablanovega; iz njega delajo postelnjake, stole, mize in omare.

### Krava in velblod.

*Načrt.*

Pleme. V čem sta si po vnanjem podobna. Razlika nju glave, gobca in parkljev. Nju živež. Obe živali prežvekovalki; različnost želodcev. Kaj koristi krava? Kaj koristi velblod?

*Sestava.*

Naša najkoristnejša domača žival je krava. Njej v koristi zelo podobna žival v vročih deželah pa je velblod. Obe sti z dlako pokriti in imate čopast rep. A krava ima podolgasto čveterovoglato glavo s širokim gobcem in ozkim plošnatim čelom, na katerem ima dva kriva, votla rogova. Velblod pa je veliko višji od krave in ima na dolgem vratu majhino skoraj ovčjo glavo s trobastim gobcem in nima rogov; a na hrbtu ima visoko grbo. Krava ima na vsaki nogi dva rožena parklja, na katera stopa, in odzad dva manjša više pomaknjena. Velblod pa ima visoke noge, in na vsaki dva majhina parkeljca, a ne stopa na nji, ampak na široke in debele, žuljave podplate. Krava in velblod se hranita s travo in zelišči, a velblod je tudi z osatom in trhljadom zadovoljen. Oba sta živali prežvekovalki; a krava ima čveterodelen želodec, velblod pa le tridelnega. Od krave imamo mleko in meso v živež, kožo, dlako, roge in kosti za obrtniško rabo. Enako imajo ljudje v gorkih deželah od velbloda mleko, meso in kožo za živež, a vrhu tega jim je velblod najkoristnejša tovarna žival, ki prenaša ljudi in blago po širokih peščenih puščavah iz enega kraja v drugega.

### Zajec in jež.

*Načrt.*

Pleme. Razlika telesnih delov: glave, nog, odeje, zobovja. S čim se živi zajec in s čim jež? Kaj škoduje zajec? Kaj koristi jež?

*Sestava.*

Zajec in jež sta divje živali. Zajec ima okroglo glavo, dolgi ušesi in preklano zgornjo ustnico. Jež ima pa v rilec podaljšano glavo in majhni ušesi. Zajec ima zadnji dve nogi veliko daljši od prednjih; jež ima vse štiri noge enako dolge, a krive so. Zajec ima po životu kratko, a gosto, mehko dlako; jež pa ima na spodnji strani telesa dlako, a na zgornji strani trde in ostre bodice. Zajec ima v obeh čeljustih spredaj po dva daljša in ostra, za glodanje pripravna zobá, med njima in kočniki pa prazen prostor. Jež ima vse zobovje, in so prvi kočniki enaki podočnikom. Oba živita v hosti; a zajec bolj na preksolnčji v grmovji, kjer se hrani z rastlinami in zeliščem, a po zimi ogloje tudi mlada drevesa. Zastran tega in ker je njegovo meso užitno in koža in dlaka rabljiva, ga lovci streljajo. Jež pa živi v gošči in stanuje v luknji, kjer čez zimo tudi spi. Jež se hrani s hrošči, žabami, mišmi, kačami in škodljivim mrčesom ter je zato jako koristna živalica.

**Kranjsko in Koroško.***Načrt.*

Podoba, velikost, goré, reke in pritoki, jezera, število stanovalcev, pridelki, lega glavnih mest, stara mesta.

*Sestava.*

Na severu Kranjske mejí Koroško. Kranjsko ima nekako ptiču enako podobo. Koroško pa je podobno ribi. Na Kranjskem je Triglav najvišja gora, za tem so Karavanke, potem na Notranjskem Kras in ob Hrvatskim Gorjanci. V sredi teh gorá se širi velika ravnina. Na Koroškem pa je najvišja gora Veliki Zvonar, za 1000 m višji od Triglava. Dalje so še visoke Ture, mejne Karavanke in razne alpe ali planine, in je le okrog Celovca do Št. Vida in Velikovca segajoča ravnina. Kranjska je za 4 Mm<sup>2</sup> manjša od Koroške, a ima čez 100 tisoč več prebivalcev, zato kar je Koroška mnogo bolj gorata od Kranjske. Na Kranjskem je Sava glavna reka, katera izpod Triglava izvira. Ta teče od severozahoda proti jugovzhodu, in sicer krog tretjini daljave po sredi dežele, po tem pa na meji Štajerske na Hrvatsko in dalje. Na Koroškem pa je Drava glavna reka, katera na Tirolskem izvira in čez sredo dežele od zahoda proti vzhodu na Štajersko in dalje teče. Na Kranjskem so tri znamenita jezera: bohinjsko, blejsko in cirkniško. Na Koroškem pa so štiri: belo, milstadsko, osojansko in celovško jezero, ki so večja od kranjskih, a nimajo otokov kakor blejsko, in niso presihajoča kakor cirkniško jezero. Na Kranjskem se ljudje bavijo razun z obrtnijo, poljedelstvom, živinorejo in rudarstvom tudi z vinorejo. A ker na Koroškem zbog hladnega podnebja ne raste vinska trta, se bavijo ljudje toliko bolj z živinorejo, rudarstvom in s kovinsko obrtnijo. Na Kranjskem je glavno mesto Ljubljana, ki je krog ljubljanskega hriba zidana; na Koroškem pa je glavno mesto Celovec, na lepi ravnini stoječ. Na Kranjskem so nekaj deželni knezi ob kraji Save, v Kranji stanovali. Na Koroškem pa je bil Št. Vid glavno mesto.

**Sava in Soča.***Načrt.*

Kje izvirate. Tek Save in nje pritoki. Tek Soče in nje pritoki. Nju hitrost. Ribe v nju. Vožnja po Savi in Soči. Mesta ob nju obsežji.

*Sestava.*

Obe reki, Soča in Sava, izvirate izpod Triglava, in sicer Sava na nja izhodnjem kraji na Kranjskem, in Soča pa na njega zahodnji strani na Primorskem. Sava teče od

izvira do izliva v Donavo pri Belem Gradu proti jugovzhodu, ter vzprejema izmej večjih rek ob desni: bohinjsko Savo, Soro, Ljublanico, Krko, Kolpo in druge; na levi pa tržiško Bistrico, Kokro, kameniško Bistrico, Savino, Sotlo, Krapino, Lonjo in Ilovo. Soča pa teče od izvira proti jugozahodu, potem proti jugu in še enkrat proti jugozahodu in slednič jo šele proti vzhodu krene v Jadransko morje. Nje pritoki so na desni Koritnica, na levi pa iz Kranjskega pritekoči Idrijca in Ipavšica. Sava teče do Zidanmosta precej hitro, ker ima na Gorenjskim velik pad, a od tod naprej in po Hrvatskim veliko počasneje, zato ob časih nalivov veliko hrvatsko ravnino daleč čez bregove poplavi. Soča teče skozi tolmínsko dolino zelo hitro, a po ravnini pri Gorici in dalje proti Jadranskemu morju čez dalje bolj počasi, in je pri izlivu tudi zelo široka a bolj plitva. Obe tej reki imate mnogo slastnih rib, izmej katerih so sulci in postrvi najbolj. Po Savi brodarijo od Zaloge do Hrvatskega s čolni in plavnicami, nižje doli pa tudi z ladjami. A po Soči brodarijo večidel s čolni in plavnicami. Ob Savi so mesta Radovljica, Kranj, Ljubljana, trg Litija, Krško, Zagreb, Sisek, Brod, Mitrovice in Belgrad. Ob Soči pa so: Koborid, Tolmin, Kanal, Gorica in Gradiška.

P. G.

## Mušenik.

|                                                                                  |                                                                                      |                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.                                                                               | 2.                                                                                   | 3.                                                                                  |
| Ob znožji Ljubelja<br>Tam vir žubori,<br>Po trati cveteči<br>Brž dalje beži.     | Živali različne<br>Se tū veselē,<br>Se v njem operejo<br>Si žejo gasē.               | Med potjo potočki<br>Prot' njemu hitē,<br>In z njim se združiti<br>Čez skale veršē. |
| 4.                                                                               | 5.                                                                                   | 6.                                                                                  |
| Pomnožen, naraščen<br>Po strugi drvī,<br>Kjer žage in mlinska<br>Kolesa vrtī.    | Od leve mu pride<br>Še bistri potók,<br>Priplul je s pod Loma<br>Čez Slap na poskok. | Ker tū je pretēsno<br>Le mali razgled,<br>Želita si dalje —<br>Ogledati svēt.       |
| 7.                                                                               | 8.                                                                                   | 9.                                                                                  |
| Se združ'ta sē Savo<br>Pustivši gorē;<br>Ljubljanca in druge<br>Se tū pridružē.  | Pri Belem tam Gradu<br>Tik turške mejē<br>V Donavo širno,<br>Se skupaj valē.         | Tū nosijo ladje,<br>Planjave gnojē;<br>Veselo dospejo<br>Tje v črno morjē.          |
| 10.                                                                              | 11.                                                                                  |                                                                                     |
| Pa tod jim ostanka<br>Tud' daljnega nī,<br>Nakviško v podnebje<br>Si vsaka želī. | V puhtečih soparah<br>Prot' domu hitē,<br>Po božjem povelji<br>Naravo rosē.          | P. G.                                                                               |

Slabo gmotno stanje učiteljevo opovira mu uspešno delovanje v šoli ter mu krati  
toli potrebno veljavo pri ljudstvu.

Poročal pri okrajni učiteljski konferenciji za Postojnski okraj v Senožečah v 4. dan julija 1888. l.

Jakob Dimnik.

Malokateri stan ima na svetu tako malo čestilcev in zagovornikov, kakor ravno učiteljski stan. Dognana resnica je pa, da sreča in blagostanje vsacega národa odvisna je najbolj od dobro urejenih šol, oziroma od dobrih učiteljev. Kaj je neki vzrok, da ima toli važen stan tako malo zaslonbe pri ljudstvu?